

LBRIS

We know
books

Bedros Horasangian

Berlin, Berlin

EDITURA CARTEX

LBRIS

We know
books

CUPRINS

BERLIN, BERLIN

5

ATENA FISHTA

89

RITA

137

Coperta: Mădălina Pricop
Imagine coperta I: fotografie anonimă, Berlin, 1945

Redactor: Lucian Pricop
Corector: Dușa Udrea-Boborel

Berlin, Berlin

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
HORASANGIAN, BEDROS

Berlin, Berlin / Bedros Horasangian ; București :
Cartex, 2023
ISBN 978-606-9604-51-9

821.135.1

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- O.P. 4, C.P. 184, București

Căderea Zidului / împărțirea și reunificarea Germaniei + turnătorile + lașitatea / cazul masacrului de la München, germanii sunt și ei ca și ceilalți: nici motoare ale Europei, nici tancuri, doar oameni, ca idee finală despre Berlinul multicultural de azi. Text Neculai C-tin Munteanu în 22 / denunțătorii germani / problematica lor. Castani. Coțofana. Lagărul de la Bautzen făcut de ruși, munca silnică. Hotel STASI / se puteau obține informații / 5 stele pentru cei din Vest. Chemnitz / Karl-Marx-Stadt. O poveste germană dintre 1945 și 1989. Bombardarea Hamburgului în iulie 1943. Operațiunea Gomorrah – 42 600 de morți, 37 000 de răniți. RAF bombardat noaptea. US Air Force ziua. Covor de bombe. Bombe incendiare, bomba cu fragmentație. Un incendiu devastator. A durat 8 zile și

7 nopți. Primul bombardament RAF imediat după miezul nopții, 24 iulie. 1946. 1951. 1953. 1955. Istoria Berlinului / Hamburg / Dresda. El 21, ea 23 / suntem în 1945. El 65, ea 67 în 1989. De dezvoltat, ce să mai dezvolti, deja totul s-a consumat. Text mixt, povestea celor doi pe fundalul nașterii și dezmembrării RDG. Primele zile ale RDG + Ultimele zile ale RDG. 40 de ani de căsnicie de care se alege praful. Mi-ai mâncat tinerețea. Mi-ai ucis toate speranțele. Ai fost un turnător ordinar. Povestea lui Willi Stoph. Pieck. Otto Grotewohl / Walter Ulbricht. În pendant Adenauer / Erhard. Două Germanii. Albert Nordenwalter / Ulbricht. Otto Nuschke / August Bach CDU / Republikflucht / cuvânt compus. Vezi xenofobii legat de cuvinte compuse. S-Bahn / Kopfenfager / vânători de capete. Și mai ce? John Steinbeck... edificarea socialismului. Politica agrară. 9 iunie 1953 Neuer Kurs. Bertolt Brecht. Demonstrațiile. Armata Roșie intervine 16/17 iunie, puci fascist. Rudolf Herrnstadt. Wilhelm Zaisser / Spania / URSS / generalul Gomez... brigada internațională nr. XIII. Șef de stat major al tuturor brigăzilor internaționale. Falșii profeți / Hanna Wolf. Karl Schirdewan / Wollweber. Germania lui. A cui? A lui Heine și Günter Grass, a Hertei Müller, Böll, Peter Handke, Tempelhof, Kreuzberg. Charlottenburg,

Wedding, Kopenick. Fasannenstrasse, Savigny Platz. Curvele de pe Kurfürstendamm. Wannsee, Grünewald, Kreuzberg, Dahlem, Charlottenburg, Wurst, Angst, Weltschmerz, Ordnung. Metroul. Autobuzul 100. Adler, Brecht. Karajan, Hegel, Marlene Dietrich, Felix Mendelssohn Bartholdy / Bach... Café Kempinski. Aici suntem. La Berlin.

Ploua în ziua aceea peste oraș – ploua cu stropi uriași, acoperind străzile și întregul port din care nu mai rămăsese mai nimic, cu o masă imensă de apă ce năvălea, cu furie de soldat rămas fără muniție, dintr-un cer răzvrătit și complice la rău, de parcă Marea Nordului s-ar fi supărat pe destinul ei etern și ar fi încercat, cu un ultim efort, un salt în necunoscut, un fel de „Ce-o fi o fi...”, în disperare de cauză, neavând altă alternativă, nu totdeauna mai rămâne timp și pentru opțiuni, ploua încontinuu, cu o violență neobișnuită chiar și pentru cei obișnuiți cu capriciile vieții pe mare în Kriegsmarine, doar la Capul Horn și la Capul Bunei Speranțe poate fi mai rău, se știe de când lumea, vorba vine; călătoriile în jurul lumii au început odată cu Magelan care, știm bine, nu era neamț, ploua cu nerăbdarea unui om care vrea ca totul să se termine atunci când nimic parcă nu mai ia sfârșit, ploua, valurile loveau țărmlul și digurile orașului distrus de bombardamentele aliaților, împrăștiind un zgomot sinistru, de moarte în mișcare, ce amplifica

vuietul general înfricoșându-i pe oameni, atâția câți mai supraviețuiau din marele oraș de dinainte de război; el nu a fost în oraș când s-a întâmplat nenorocirea – totul a început într-o noapte, la oră fixă –, a aflat toate astea mult mai târziu, englezii bombardau noaptea, iar americanii, ziua, n-a durat decât opt zile și șapte nopți ca totul să se facă praf, pulbere, Operațiunea Gomorrah; despre Overlord s-au tot scris cărți și s-au făcut filme, despre Hamburg și Dresda se vorbește foarte puțin sau deloc, 42 600 de morți și 37 000 de răniți doar la Hamburg, despre Dresda, un dezastru, și nu vorbim doar despre Zwinger – ce să mai spunem –, ci chiar despre oameni nevinovați; germanii știu să numere bine și țin socotelile în ordine, au stat ascunși, care cum și pe unde a putut, și au scăpat; cine s-ar fi așteptat la o asemenea ploaie după atâtea zile de soare, leneșe, moi, lăbărțate, de pe pământ până departe de coastele de dincolo de mare și peste orașul pustiit, peste același oraș ce primea potopul de apă ca pe o eliberare după infernul de anul trecut, cu resemnare, ca o pedeapsă asumată pentru nu se mai știe ce vină, ba se știe, nimeni nu e nevinovat, totul părea ciudat, nefiresc, absurd și inutil, se putea spune, se puteau spune multe, dar ce să mai înțelegi când nimic nu mai este de înțeles; ploua, ploua și Ully, Ulrich marinarul cu mușchi de piatră, căuta o casă anume, nu mai ținea bine minte adresa, știa doar că este în orașul acesta din care nu mai rămăsese nimic, portul, rafinăriile, atâtea

uzine de armament și fabrica de explozibil făcută de Herr Alfred Nobel, casa fixată în memoria lui era undeva pe chei, undeva pe-aproape, undeva anume, parcă, o casă nu prea mare, cu două etaje, cu un turn mic într-un colț, și un balcon, și el minuscul, cu o balustradă din fier forjat, și cam atât; când o să se liniștească, o să-și aducă aminte mai multe, o casă cum se făceau odinioară, da, o casă veche adică, poate a fost și ea dărâmată și nu a mai rămas nimic din ea, câte certitudini rămân după atâția ani de război, și morți și suferințe; restul nu mai ține minte, a făcut un drum lung, au trecut deja niște ani, luni, zile, ore, ar fi trebuit să numere, nu prea mulți, timpul se schimbă mereu în vreme de război, sau când iubești pe cineva, se comprimă, se dilată, a fost o permisie și-atât, la ce bun să tot socotească, sunt destui germani care se ocupă cu așa ceva, el nu a avut timp de socoteli, abia dacă a apucat să iubească, după lupte doar morții se socotesc, se numără cu exactitate, ce mai contează o viață în plus, una în minus, ce mai contează cu adevărat, și-a dat seama de asta și de cine este abia acum, pe fugă, când plouă și el trebuia să găsească o casă, o casă anume.

Cu autobuzele liniei 100 te puteai – cred că și azi e la fel –, te poți plimba prin tot Berlinul. Nu contează anul, important este orașul. Și cu ce rămâi de pe urma lui. Orașul. Germania. Europa. Ei îi plăceau zilele cu ploaie. Aerul era mai curat și se simțea intens mirosul de iarbă. Cerul înalt, și iarba, aburul acela straniu de la Berlin, care transformă cenușiul într-un larg evantai de culori, ce să-ți mai dorești? Să te tot plimbi cu S-Bahn-ul de la un capăt la altul al marelui oraș? Să visezi și să te umpli de melancolie când se încing culorile prin copacii care mărginesc drumul spre Grünewald? Cum să nu-ți placă așa ceva când ești tânăr, și universul nu are limite? Orice devine posibil. Iar cerul și pădurile de pe lângă Berlin te lasă să ajungi oriunde. Degeaba râd italienii și francezii de ordinea și rigoarea germane. Cum să le explici că fără cenușiul, alb și negru nu pot exista celelalte culori?

Iar tot ce era verde îi făcea bine. Se simțea mai altfel. El, din contra, nu putea să sufere ploaia. Și cerul închis,

și norii negri, de frig, ce să mai vorbim. Ar fi preferat o bere rece, să se nască în Italia sau să trăiască în insulele grecești. Acolo oamenii puteau să fie fericiți cu adevărat, nu ca aici, în Germania.

Deutschland, cum sună!

Germanii.

Poporul.

Das Volk.

Foarte tare.

Germania cui?

Oare ce-o fi și cu fericirea asta despre care vorbește toată lumea și nimeni nu știe ce este? Se fac tabele, statistici, la ce bun când aproape nu mai știi ce să spui când ești întrebat: „Ce mai faci?”

Astrid l-a cunoscut pe Ulrich la Hamburg. Acolo s-au întâlnit, acolo au stat de vorbă, ce naiba să mai spui în vremuri din acelea când cuvintele s-au risipit printre evenimente, și moartea pânđește la fiecare colț de stradă, la fiecare atac aerian, bombardament sau lansare la apă; acolo s-au iubit, pe fugă, înfrigurați, acolo a revenit el după câțiva ani, de acolo a adus-o la Berlin. Acolo, acolo. Unde? Aici, nicăieri. Cu trenul, pe jos, cu căruța. Era o vară fierbinte, imediat după moartea lui Hitler și căderea Berlinului. Războiul se termina atunci când viața lor abia începea. Soarele se strecura printre uriașele mormane de ruine. Rușii lui Stalin au fost cei care au intrat primii în Berlin și în

buncărul lui Hitler. Cum să te mai bucuri de ceva în mijlocul acestui dezastru? Cerul era parcă fără păsări. Unde erau, oare, ascunse în coșmarul devastat de explozii și răpăituri de mitralieră? Ciori, vrăbii, porumbel. Șoareci și șobolani. Hitler n-a apucat să plece, abia se căsătorise cu Eva Braun, apoi s-a sinucis. Au apărut fel de fel de speculații. Ca și despre Martin Bormann. Ca și despre alții. Generalii fugeau, soldații mureau, mulți dispăreau, doar bătrânii, femeile și copiii mai erau, care nu se știe unde, dacă mai erau. Unii mai reapăreau – se vorbea despre ei –, alții nu, se vorbea și despre ei.

Suflete moarte. O poveste în cel mai dramatic stil german posibil. Mai existau, oare, flori în acel oraș devastat? Olandezii de azi ar fi putut trimite câteva avioane. Și mâncare. Dar atunci olandezii aveau alte treburi. Nu toate sunt cum ne trec prin cap nouă la un moment dat. Animalele simt pericolul mai repede și moartea mai intens decât oamenii. Nu intrăm în amănunte, ele oricum se estompează în timp, se pierd, se uită. În noaptea de 8 mai 1945, s-a zis cu regimul *Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei*, cu cel De-Al Treilea Reich. Disperarea desenată pe un cer negru și fără contur. Rușii la Berlin. Până au apărut și americanii. Și englezii, și francezii, peste tot, prin toată Germania. Germania lui. A nimănu. Camioane, tancuri, soldați, cei care n-au murit. Civili sau militari. Sărmă

ghimpată în loc de tufe de trandafiri. Ăștia au fost aliații care au împărțit apoi Berlinul cu rușii. Alții nu au mai fost.

Rușii peste tot.

Unii au numit acest moment *Stunde Nul, Ora Zero*. Cum ar veni, un nou început, totul de la capăt. Așa se părea, așa a fost. Nimic nu a mai fost ca înainte, dar nici nu se poate spune că totul a fost ceva nou. E mult de atunci. Ea, Astrid, era foarte tânără, blondă, înaltă, subțire, cu picioare lungi și trăsături regulate și cu ochi albaștri; el, Ully, era foarte tânăr și el, brunet, bunicii din Bavaria, vânjos, bine legat, corp athletic și cu ochii căprui. Erau norocoși amândoi, pentru că trăiau. El bărbat, ea femeie. Ea avea un copil, el nu. Nu se pun prea multe întrebări. La război, ca la război. Timpul, ca și întrebările, se comprimă. Așa a fost. Aceștia erau termenii de raportare de atunci. Ei îi murise mama, doi frați mai mici, surori nu avea, tatăl era dispărut undeva în Est. Urma să apară mult mai târziu. Fără un picior. Lui Ully nu-i mai rămăsese nimeni din familie. Muriseră cu toții în timpul aceluia îngrozitor bombardament din Hamburg, de care nu se prea vorbește. Știe lumea de Nagasaki, de Pearl Harbour, de Coventry sau Stalingrad, dar de Hamburg, nimic. Un foc imens ce a ars tot orașul. Bombe după bombe, incendii, incendii, aer uscat, pârjol, nu s-a mai văzut așa ceva, iadul pe pământ. Se răzburau englezii, se răzbură Churchill, după ce înduraseră și ei destule. Întreaga operațiune a

primit numele de cod *Gomorra*. Englezii din RAF (Royal Air Force, echivalentul lui Luftwaffe german) atacau noaptea, americanii din US AIR FORCE dădeau buzna ziua. Britanicii bombardau între ore fixe, doar noaptea, și economiseau muniție, americanii foloseau tactica *pământului pârjolit*. Adică să arunce din avion bombă după bombă. Banii nu contau. America era în război cu Hitler. Toată lumea era deja în război cu Hitler. Dar poporul german era alături de Hitler. Mai ales după atâtea vorbe care au fost circulate, spuse, urlate. *Wir sind Ein Volk! Wir sind Ein Reich!* Cine poate crede că producția de arme și muniții crește cu 30% după un simplu discurs patriotic. Sau ce? Bombele urmau să cadă la sol una lângă alta și să se aleagă praful și pulberea de tot și de toate. Și bombele cădeau. Și s-a ales praful și pulberea. Discursurile au rămas vorbe. Bombardarea Hamburgului nu. Parcă nu se mai termina. Opt zile și șapte nopți. A fost un coșmar. În realitate, a fost mai rău ca în filme. Ully nu a fost acolo, doar Astrid. A scăpat. Acolo au murit părinții lui Ully – așa îi spunea Astrid și când voia să se pisicească pe lângă el în zilele lor fierbinți de la Hamburg și mai apoi la Berlin, când voia să-l îmbuneze pe Ullrich s-o ia și pe ea la plimbare când se ducea el să facă baie la Wannsee –, o soră și două mătuși refugiate din Silezia. Da, au fost mulți morți, nu se pomenește nimic. La ce bun, la urma urmelor. Doar cei vii contează în viața asta.

Cam prin 1995, Președintele Germaniei reunificate sub semnul unei mari bucurii și imense speranțe, la 3 octombrie 1990, Richard von Weizecker a considerat că *Stunde Nul* nu este ceva care să se potrivească istoriei și spiritului german. Și a avansat termenul de, țineți-vă bine de scaun, *Vergangenheitsbewältigung*. Ți se împleticește limba în gură când germanii compun și inventează noi cuvinte. Asta ar veni, pentru o limbă normală, ceva de genul *confruntarea-cu-trecutul*. Dacă putem aproxima. Nu prea se știe ce s-a ales de propunerea legată de *confruntarea-cu-trecutul* a Președintelui Germaniei – un om sobru și învățat –, dar *Stunde Nul* a rămas. Și chiar n-a prea fost vesel la Berlin în anii ăia de după război. Ba chiar rău de tot. Unde s-au găsit și cei doi să se iubească?! Ha. Iubire? Hm. Într-un dezastru total și printre ruine. Dar amorul e orb, ca și justiția, cum se spune. Putem oferi cifre concrete, date sugestive, dar e mai greu de redat atmosfera în care se naște un copil. Nu se știe cât de cald era când l-au făcut – te și întrebi dacă celor doi amorezi le-a ars de așa ceva –, dar în iarna când s-a născut primul lor copil au fost minus 30 de grade. Ceva ce nu s-a pomenit la Berlin! Animalele de la Zoo, și așa moarte de foame, au murit pe capete. Unii ziceau că frigul a fost adus de ruși, așa cum a scăpat și Moscova să fie ocupată de trupele *Wehrmacht*-ului, tot din pricina frigului. Îngheța uleiul în reductoarele tancurilor, iar soldații germani nu

aveau echipament de iarnă. Îi intrase în cap lui Hitler *Blitzkrieg*-ul și n-a avut nimeni curajul să-l contrazică. O întreagă nebulie și cu frigul ăsta, nu doar cu ce era în capul generalilor germani. Frigul a devenit apoi ceva banal, se tot zice că din cauza stratului din ce în ce mai subțire de ozon, dar nu s-a putut dovedi nimic. Se topesc ghețarii din Antarctica, și nivelul apelor oceanelor a tot crescut. Unde o să ajungem? Așa cum s-a aflat că sovieticii au tot cărat în *Russland*-ul lor 23% din capacitatea industriei germane. Despăgubiri de război. Pe tot ce au putut pune mâna au cărat la ei. Dar despre femeile violate nu se spune nimic prin actele oficiale. Un viol nu intră niciodată în categoria morților. Violurile nu se numără. Nu se face contabilitate cu ele. Ce porcărie! Oare o fi existând o istorie a violului, așa cum există studii aprofundate despre te miri ce? Și ce să faci cu studiile astea, niște petice de hârtie, cum spunea Hitler despre tratate. Acum s-a schimbat lumea. Rușii au demontat și au cărat, au cărat și tot cărat mulți oameni, fără să-i mai și demonteze. Doar cerul a rămas la locul lui în Berlin. Ca și *Brandenburger Tor*. Ca și Spree, ca și Tiergarten, ca și Kurfürstendamm. Au crăpat și destul de mulți civili germani după război, despre care nu se prea vorbește. Ei au început războiul, ei să plătească. Cine? Nemții! Cu toții, nu doar liderii politici și militarii. Că nemții, ani în șir după război, au apelat la o etică fluidă precum cea numită *Realpolitik*.

E adevărat, o fi fost necesară ca să iasă din chingile unui trecut dureros, dar nici chiar așa cu dragostea asta de ruși. Compromisul are și el limite, nu doar miezul fix și fierbinte. Iar acum ce să mai zici, Ceaikovski e iubit de nemți ca și cum ar fi compozitor german precum Bach sau Mozart. Când e vorba despre muzică, orice locuitor din Köln sau Stuttgart devine sensibil ca un motor de Mercedes Benz care turează lin asemenea unei pisici adormite.

Ploua, și el trebuia să găsească o locuință, o casă anume și o femeie anume, în ziua aceea ploua, ce ghinion!, ca și gerul acela teribil de la Moscova din iarna lui 1941, de ce toate astea? ar fi putut să se întrebe Ulrich marinarul, dar el era furios în ziua aceea, atât de furios, că nu mai avea răbdare să aștepte încetarea ploii, nu mai putea să aștepte nicio zi, nicio oră măcar, avea deja destul timp de recuperat, ani rămași în urmă și zile, și nopți urâte, risipite pe mare sau pe uscat, pe pământ sau pe un cer văzut prin periscopul unui submarin; ar fi vrut să mai și uite, doar avea de trăit, dacă tot nu apucase să moară și să-i pună amiralul Donitz o decorație pe piept, să se despartă de un trecut din care făcea parte, nu se putea rupe de el, trecutul, viața lui, nu poți arunca la gunoi doar ce vrei tu, gânduri prin ploaie, ca o turmă de bivoli negri, furioși, întărâțați parcă anume pentru o corrida unde el să fie ucis în aplauzele mulțimii, îi vâjâiau urechile de la zgomotul ploii, și oboseala, și tensiunea nervoasă, ca și cum te știi urmărit de un